

adevărat. Desigur, ceea ce numim dimensiune stilistică încheagată la un compozitor se manifestă printr-un număr de micro-strategii ce se transmit, în mod discret (în sensul matematic al cuvintului) ori continuu de la o lucrare la alta. Wilhelm Berger și-a găndit, probabil, și își găndește în continuare simfonile ca pe un corpus de — aparent — fragmente diferite, în realitate aceste componente reprezentând evoluția pe timp îndelungat a unei singure idei directoare.

Mircea Cristescu și-a construit interpretarea întuind non-spectaculozitatea compoziției, mizând pe exactitudinea dozărilor dintre diversele compartimente ale muzicii (fie ele sincrone ori diacronice), pe finețea unor nuanțe care pot spune mult când sînt șlefuite.

Cristina Anghelescu este, indiscutabil, o violonistă de mare cotă internațională. Există, în interpretările ei, reflexul specific virtuozilor care își dăruiesc tehnica impecabilă unei viziuni interpretative stimulante. *Concertul* de Beethoven a fost elaborat ca performanță interpretativă de Cristina Anghelescu la intersecția între perfectă asimilare a unor forțe ale tradiției cu interogarea contemporană asupra resorturilor unor sintagme beethoveniene, încărcate, astăzi, de valoare prospectivă, uneori surprinzătoare. Ceea ce știe Cristina Anghelescu — iarăși un secret al virtuozilor creatori — este faptul că ascultătorul contemporan trebuie „asaltat” de semne multiple, de transformări ale stărilor sonore, fără de care chiar și o capodoperă de frecvență (sau poate tocmai ea) nu poate fi receptată în condiții de maximă acuitate spirituală.

În sfîrșit, *Capriciul spaniol* de Rimski-Korsakov ne-a făcut să înțelegem virtuozitatea orchestrei Filarmo-nice, știința lui Mircea Cristescu de a nu deborda efluviile romantice dincolo de granițele strunirii lucide a sonorităților — uneori clar premonitoare — ale genialului orchestrator care a fost Rimski-Korsakov. Excelente intervențiile solistice ale lui Nicolae Iliescu, concert-maestrul orchestrei, Virgil Frîncu, Adrian Petrescu etc., care au demonstrat că Filarmo-nica bucureșteană este un colectiv format prin sudarea unor personalități bine individualizate.

Fred POPOVICI

Formația „Concerto” la Ateneu

Stagiunea de cameră la Filarmonica „George Enescu” a început încă din primele zile cu un concert (19 septembrie) ce ne-a dat satisfacția înfîlîririi cu o formație de calitate. Orchestra de cameră „Concerto”, sub conducerea lui Dorel Pașcu-Rădulescu întru-nește în cea mai mare parte tineri instrumentiști aflați încă pe băncile Conservatorului „Ciprian Porumbescu” și cîțiva proaspeți absolvenți. Rezultat al unei munci asidue și a dăruirii pasionate pentru muzică, formația a atins de această dată momentul culminant al evoluției sale de pînă acum.

Un program foarte lung, divers și solicitant a demonstrat o calitate tehnică, o maturitate artistică și mai ales o cultură a sunetului exemplare. Ca trăsături dominante sînt relevabile calitatea tonului, omogenitatea și transparența urmărite cu minuție, logica și claritatea construcției, articularea inteligentă și bine susținută a discursului, stăpînirea sigură a datelor stilistice. Această capacitate de a se adapta cerințelor diferite ale unor stiluri, chiar apropiate în epocă, a fost evidentă de la început în *Concertele grossi op. 6 nr. 8, în sol minor* de Corelli și *op. 6 nr. 3, în mi minor* de Händel. Diferențierea nuanțată între sonoritatea rotundă, solară și cantabilitatea celui dintîi și densitatea, articulația răsăpicată și ma-jestuoasă a celui de al doilea au constituit o probă de înțelegere și muzicalitate.

Am simțit însă lipsa clavicinului în componența sonorității, căreia suportul său armonic îi este absolut necesar, mai cu seamă în Corelli, unde aduce contraste pline de farmec.

Logic și bine structurat a sunat și *Divertismentul în si bemol major KV 137* de Mozart; liniile s-au desfășurat cu delicatețe, detaliile erau fiecare la locul lor dar nu am simțit spontaneitatea, unda infiorată care palpită în fiecare strop de muzică mozartiană.

Mai apropiate de datele temperamentale ale dirijorului Dorel Pașcu-Rădulescu, piesele din partea a doua a concertului, aparținînd muzicii secolului nostru, i-au prilejuit realizări cu totul remarcabile.

Cartoon de compozitorul jugoslav Zoran Erić — creator apreciat, aparținînd generației de 40 de ani — este o lucrare scrisă cu fantezie pentru a pune în valoare posibilitățile de virtuozitate ale formației de coarde și face să răsunec ecouri și ritmuri de joc popular într-un fel de perpetuum mobile, alternînd cu suprafețe statice divers colorate.

Sonata per archi de Miriam Marbe, în primă audiție, suscită, ca și alte lucrări ale compozitoarei, convingerea că este creată dintr-o necesitate interioară profundă, dintr-o vibrație intensă și fragilă totodată. Arcuite într-o creștere amplă pînă la o culme expresivă exasperată urmată de o revenire, voci cantabile, fragmente melodice, se suprapun, se întretaie, se frîng și reîncep urcușul pe un fond de pînze sonore. Piesa și-a găsit în formația „Concerto” o interpretare de referință.

Și în fine fermecătorul *Concerto in re* de Stravinski, muzică senină, în care umorul feroce al compozitorului face loc unei tandre ironii la adresa muzicii romantice; cîntat cu acuratețe, precizie, finețe a amănuntelor, poate o nuanță de umor, de ușoară relativizare nu ar fi stricat.

Cît despre *Suita „Holberg”* de Grieg — care face aici un fel de neoclasicism, fără să știe — mi s-a părut că putea lipsi dintr-un program și așa lung și dificil, fără a dezichilibra întregul. O trecere prin toată istoria genului este reprezentativă, dar prea încărcată pentru o singură seară.

Pentru încheiere trebuie neapărat menționate numele tinerilor instrumentiști care au susținut cu o ținută profesională notabilă pasajele solistice: Luminița Burcă, Lucia Preduț, Radu Nagy, Simona Moise, Gabriel Bălă, Bogdan Bobocea, Valentin Năstase, Constantin Bordei, Lucian Ciorîță.

Elena ZOTTOVICIANU

Orchestra de cameră „Cibinlum” a Filarmonicii din Sibiu

Este întotdeauna îmbucurător de observat că nașterea unui ansamblu cameral — fie acesta mai restrîns sau mai extins — răspunde unei imperioase, unei salutare necesități interioare de comunicare între interpreți, între aceștia și publicul care le solicită prezența în viața de concert. O asemenea apariție o constituie, indubitabil, și aceea a Orchestrei de cameră „Cibinlum”, fără dirijor, a filarmonicii sibienilor înființată în urmă cu un an, la începutul precedentei stagiuni, ansamblul sibian se prezintă actualmente drept un organism dispunînd de date prețioase bine definite: sonoritatea, pe partide, este bine omogenizată, rod al unei ferme discipline de ansamblu, al unei remarcabile omogenizări spirituale privind susținerea actului interpretativ, îngrijirea scrupuloasă a detaliului denotă răbdarea, munca tenace, orientarea stilistică se realizează în mod lucid în afara oricăror confuzii sau indecizii. În mod evident, pentru un ansamblu tînăr, asemenea realizări se constituie în reușite stimulatoare. Rămîne, însă, de observat și este, desigur, de meditat asupra situației în care un ansamblu cameral de coarde, fără dirijor, este capabil a susține un act interpretativ de certă personalitate. Este un aspect asupra căruia am meditat cu prilejul concertului pe care Orchestra de cameră „Cibinlum” l-a susținut la Ateneul Român, în seara zilei de 28 septembrie.

Programul, de înaltă ținută repertorială, a fost orientat clar, pe două direcții tematice: creația muzicală barocă — *Simfonia în sol major* de Vivaldi, *Concerto grosso în sol minor* de Geminiani, *Concerto per archi în re major* de Bonporti, *Concertul pentru orgă și coarde în sol minor* de Händel, pe de o parte, și cea contemporană — *Variațiuni* de Valentin Timaru și *Simfonia simplă* de Benjamin Britten, pe de alta.

În mod sensibil, prima parte a programului a beneficiat de virtuți interpretative mai importante decât cea de a doua. În ciuda unei anume obiectivări a expresiei, construcția muzicală a fost clar realizată, mișcărilor au apărut bine relaționate; frazarea muzicală cultivată susținută a beneficiat de o sonoritate camerală consistentă și maleabilă, rod al unei îndrumări pe cât de energice pe atât de muzical logice datorate concert-maestrului, violonistul Tiberiu Gyenge; să menționăm, în egală măsură, aportul de înțelegere și de realizare datorat violoniștilor Eugen Ostafi și Nicolae Popovici, violistului Nicolae Modog, violoncelistului Carol Huros, acesta din urmă — un remarcabil talent muzical, evidențiind o etalare solistică prea pregnantă la nivelul stilului concertant baroc; să remarcăm prezența discretă, de bun gust, a clavecinistei Elsa Huros. Am apreciat, de asemenea, în evoluția organistei Ilse Maria Reich, aceluși tact, aceea măsură just înțeleasă și realizată a concertării solistice de tip baroc, atât de apropiată de natura colaborării camerale.

Prelucrând melodia unui cântec din Poiana Sibiului, *Variațiunile pentru orchestră de coarde* de Valentin Timaru solicită interpreților un efort constructiv, în special în proporționarea variațiilor finale ce nu dispun de o dinamizare realizată în baza tehnicii compoziționale; este un aspect ce urmează a fi realizat în reluările ulterioare ale acestei pagini camerale. Realizarea *Simfoniei simple* de Britten a evidențiat, cu egal temei, măsura disponibilităților deja menționate ale ansamblului, dar și pe aceea a limitelor; Scherzo-ul nu a dispus de o fermă articulație a secțiunilor; relieful dinamic corelat cu agogica, aspect corect gândit pe ansamblul lucrării, ar fi necesitat acea finalizare pe care o poate detalia bagheta dirijorală, ghidată suveran de o concepție unitară, organic structurată. Și totuși, câtă bucurie poate procura evoluția unei formații camerale în care profesionalismul stăruitor cultivat își dă mina cu entuziasmul muncii în ansamblu!

Max Reger — Creații camerale cu clarinet

Eveniment cameral de interes aparte, — găzduit la Ateneul Român la sfârșitul stagiunii trecute, în seara zilei de 11 iulie, în plină caniculă estivală — concertul dedicat în întregime creației camerale cu clarinet aparținând lui Max Reger, a inclus trei dintre cele patru lucrări de acest gen ale compozitorului, opus-uri ale Romantismului târziu, atât de rar prezente în sălile noastre de concert; cele două *Sonate, în la bemol major, op. 49 și în si bemol major, op. 107, pentru pian și clarinet*, precum și *Cvintetul în la major op. 146, pentru clarinet și cvartet de coarde*. Precum am menționat, interesul special al manifestării a fost determinat, în mod cert, de caracterul puțin obișnuit al acesteia, căci — dacă muzica lui Reger este rar întâlnită în viața muzicală a zilelor noastre — manifestările cu caracter unitar, destinate a revela anume aspecte ale creației compozitorului sînt și mai rare; este posibil, după știința mea, ca această manifestare să fi fost unică, în felul ei, în viața noastră de concert în ultimele patru decenii, după eforturile stăruitoare depuse în sensul propagării muzicii lui Reger, cu mai bine de jumătate de secol în urmă, de pianista și pedagoga Constanța Erbiceanu. Iar meritul acestei restituiri este cu atât mai lăudabil cu cât

el aparține unui entuziast grup de tineri interpreți, unii dinare aceștia încă studenți ai Conservatorului bucureștean, stimulăți de strădania tînărului muzician, a clarinetistului Cristian Vlad, una dintre prezențele pilduitoare prin largă orientare stilistică, ale vieții noastre de concert.

Desigur, momentul de specială consistență privind realizarea programului l-a constituit interpretarea celor două *Sonate — în la bemol major* precum și cea *în si bemol major — pentru pian și clarinet*, împlinite cu participarea pianistului Constantin Sandu, absolvent în acest an al conservatorului bucureștean, pianist dispunînd, deja, de o remarcabilă, de o deosebit de promițătoare activitate solistică precum și în domeniul muzicii de cameră. De fapt, nivelul realizării ambelor opus-uri demonstrează o temeinică asimilare a repertoriului brahmsian, a spiritului acestei muzici de elevată vibrație poetică, de riguroasă construcție a formei; este de amintit faptul potrivit căruia cuplul celor doi interpreți a obținut în toamna anului 1983 o frumoasă distincție la concursul cameral „Brahms”, de la Hamburg.

Încercînd și reușind să definească o orientare compozițională postbrahmsiană, Reger dezvoltă un climat expresiv mai puțin diferențiat decât marele său contemporan și precursor, climat dominat de o manifestă meditație poetică. Aici rezidă, de fapt, marele risc al apropierii de creația compozitorului, interpreții avînd sarcina importantă de a participa în mod conștient la edificarea *în fapt sonor* a opus-ului prezentat. Pianistului Constantin Sandu îi revine în mod special meritul actului de lucidă definire a momentelor psihologice ale lucrării; pianistica sa robustă — în ciuda unor accidentale neclarități — devine ordonatoare a spațiilor compoziționale, slujindu-le în special sub aspect constructiv de această dată, evidențiind restrînse disponibilități de transfigurare poetică. În mod cert, interpretul parcurge etapele importante ale unei autodefinituri artistice realizate pe temeiul unui meșteșug pianistic ferm stăpînit.

La Cristian Vlad, pe de altă parte, natura sensibilă a expresiei pe care o dezvoltă devine precumpănitoare; mișcărilor lente, mai ales, dispun de o susținere cursivă, amplă, slujite fiind de un ton maleabil, de aleasă subtilitate și bogăție timbrală; și este de dorit, în continuare, ca mișcărilor rapide să dobîndească o articulație mai pregnantă cu sens de structurare a momentelor discursului muzical. În mod evident și, desigur, salutar, colaborarea celor doi interpreți tinde să se ridice la cotele unei prețioase relaționări camerale. Astfel de valențe am regăsit și în realizarea *Cvintetului în la major pentru clarinet și cvartet de coarde*; am apreciat, aici, valoarea unei inspirate inițiative muzicale, în cazul lui Cristian Vlad, iar, pe de altă parte, coeziunea artistică împlinită a cvartetului de coarde format din instrumentiști de excepție, studenți ai conservatorului bucureștean și, recent, absolvenți ai acestuia: violoniștii Sergiu Năstase și Simona Moise, violistul Mathe Gyözö, violoncelistul Rodin Moldovan. Cît de important devine faptul ca asemenea fructuoase întâlniri camerale să nu rămîină întimplătoare!

Dumitru AVAKIAN

Duo „Contraste” din Timișoara

Muzica actuală implică, prin structura sa, încheagarea unor ansambluri diferite de cele consacrate de practica epocilor anterioare; abundența de lucrări destinate clarinetelor și saxofoanelor pe de o parte și (împreună cu) bogata și spectaculoasa familie a instrumentelor de percuție justifică întru totul constituirea cuplului timișorean „Contraste” — Emil Șein (clarinet, clarinet bas, saxofon), Dan Suciu (percuție). Cei doi tineri, talentați, pasionați și activi muzicieni au susținut mai multe concerte (sînt distinși cu Pre-